

สิทธิและโอกาสของคนจนในการศึกษาต่อมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ : กรณีศึกษา มหาวิทยาลัย
เทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี

หนังสืออ้างอิง
เฉพาะในหนังสือ

สโรชา แพร่ภาษา

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชานโยบายสาธารณะ

20 ค.ค. 2546

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยบูรพา

มิถุนายน 2546

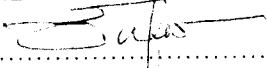
ISBN 974-352-439-8

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยบูรพา

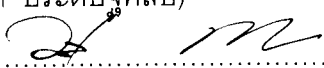
169972

อาจารย์ผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์และคณะกรรมการสอบปากเปล่าวิทยานิพนธ์
ได้พิจารณาวิทยานิพนธ์ฉบับนี้แล้ว เห็นสมควรรับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขานโยบายสาธารณะ ของมหาวิทยาลัยบูรพาได้

อาจารย์ผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์

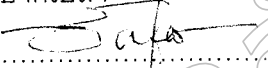
.....ประธาน

(ดร.ชัยยนต์ ประดิษฐ์ศิลป์)

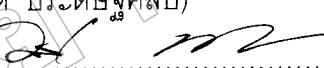
.....กรรมการ

(รองศาสตราจารย์ ดร.วรรณิ์ เดียววิศเรศ)

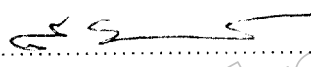
คณะกรรมการสอบปากเปล่า

.....ประธาน

(ดร.ชัยยนต์ ประดิษฐ์ศิลป์)

.....กรรมการ

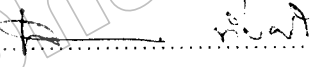
(รองศาสตราจารย์ ดร.วรรณิ์ เดียววิศเรศ)

.....กรรมการ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สัมฤทธิ์ ยศสมศักดิ์)

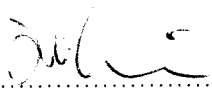
.....กรรมการ

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุทนต์ ศรีไสย)

.....กรรมการ

(รองศาสตราจารย์ ดร.ฉลอง ทับศรี)

บัณฑิตวิทยาลัยอนุมัติให้รับวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาหลักสูตร
ปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานโยบายสาธารณะ ของมหาวิทยาลัยบูรพา

.....คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

(รองศาสตราจารย์ ดร.ประทุม ม่วงมี)

วันที่ ๒๖ เดือน สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๔๖

ประกาศคุณูปการ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จได้ด้วยดี เนื่องจากได้รับความกรุณาให้คำปรึกษา และช่วยแนะนำ แก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ อย่างดียิ่งจาก ดร.ชัยยนต์ ประดิษฐ์ศิลป์ ซึ่งเป็นประธานกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์และรองศาสตราจารย์วรรณี เดียวอิสระ กรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ ซึ่งทำให้ผู้วิจัยได้รับแนวทางในการศึกษาค้นคว้าหาความรู้และประสบการณ์อย่างกว้างขวางในการทำวิทยานิพนธ์ครั้งนี้ จึงขอกราบขอบพระคุณอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

ขอขอบพระคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สัมฤทธิ์ ยศสมศักดิ์ รองศาสตราจารย์ ดร.สุทนต์ ศรีไสย์ รองศาสตราจารย์ ดร.ฉลอง ทับศรี คณะกรรมการสอบปากเปล่า ที่ได้กรุณาให้ข้อเสนอแนะในการปรับปรุงแก้ไขจนทำให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ถูกต้องและสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ขอขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ ดร.ณรงค์ เนชรประเสริฐ และคุณศิริพร ยอดกมลศาสตร์ ที่สนับสนุนทุนในการทำวิจัยครั้งนี้ โดยได้รับเงินอุดหนุนจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)

ขอขอบพระคุณผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่านดังปรากฏชื่อในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ที่ได้ให้ความกรุณา และอนุเคราะห์ในการให้สัมภาษณ์ รวมทั้งข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์ในการทำวิจัย รวมทั้งอธิการบดี ดร.กฤษณพงศ์ กีรติกร ที่ปรึกษาอธิการบดี ดร.หริศ สุตะบุตร ประธานสภาคณาจารย์และพนักงาน ผศ.สุทัศน์ พรอานุกาพกุล รองอธิการบดีฝ่ายกิจการนักศึกษา อาจารย์วิสุทธิ ดามาพงศ์ ข้าราชการ อาจารย์พนักงานเจ้าหน้าที่ คุณปราณี ละเอียค และคุณศิริพร รัตนมณี กองกิจการนิสิตนักศึกษา มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี ที่อนุเคราะห์ข้อมูล

ขอขอบคุณอาจารย์ไพบุลย์ มณเฑียรวงศ์ กองกิจการนักศึกษามหาวิทยาลัยบูรพาที่กรุณาติดต่ออนุเคราะห์ขอข้อมูลกับกองกิจการนักศึกษามหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี

ขอขอบคุณบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยบูรพา ที่ให้คำชี้แนะ สนับสนุนการวิจัยครั้งนี้ คุณค่าและประโยชน์อันพึงมีในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ผู้วิจัยขอบอบแด่ บิดา มารดา และบูรพาจารย์ทุก ๆ ท่าน ที่มีส่วนในการประสิทธิ์ประสาทวิทยาการและวิชาความรู้ตลอดจนประสบการณ์ต่าง ๆ ทำให้ผู้วิจัยประสบความสำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี

สโรชา แพร่ภาษา

43912070 : สาขาวิชา : นโยบายสาธารณะ ; รป.ม. (รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต)

คำสำคัญ : สิทธิ/โอกาส/คนจน/มหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ / มหาวิทยาลัยเทคโนโลยี

พระจอมเกล้าธนบุรี

สโรชา แพร่ภาษา : สิทธิและโอกาสของคนจนในการศึกษาต่อมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ : กรณีศึกษามหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี (RIGHT AND OPPORTUNITY OF THE POOR STUDENTS TO STUDY AT AUTONOMOUS UNIVERSITY: A CASE STUDY OF KING MONGKUT UNIVERSITY OF TECHNOLOGY, THONBURI) อาจารย์ที่ปรึกษา : ชัยยนต์ ประดิษฐศิลป์, วรณี เดียววิเศษ, Ph.D. 158 หน้า. ISBN 974-352-439-8

การวิจัยครั้งนี้ มีจุดมุ่งหมายเพื่อเปรียบเทียบโอกาสและสิทธิของคนจนในการเข้าศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษาก่อนและภายหลังอยู่ในกำกับของรัฐ ศึกษาผลกระทบและการปรับตัวของคนจนที่มีต่อค่าใช้จ่ายทางการศึกษาที่เพิ่มขึ้นในมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ รวมถึงมาตรการและนโยบายที่จะสนับสนุนสิทธิและโอกาสของคนจนในการศึกษาภายใต้มหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ กลุ่มตัวอย่างเป็น นักศึกษาจากจนที่ได้รับทุนการศึกษา กลุ่มผู้ปกครองของนักศึกษาคนจนที่ได้รับทุนการศึกษา กลุ่มเจ้าหน้าที่มหาวิทยาลัยที่เกี่ยวข้อง กลุ่มผู้บริหารมหาวิทยาลัย และกลุ่มเพื่อนนักศึกษายกจนที่ได้รับทุนการศึกษา สัมภาษณ์กลุ่มกลุ่มนักศึกษายกจนทั้งในระบบราชการ และนอกระบบราชการทั้งในภาคปกติและภาคพิเศษ

ผลการศึกษาพบว่า โอกาสการได้เข้าศึกษาของนักศึกษายกจน ภายหลังจากการออกนอกระบบราชการเป็นมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี ไม่มีผลต่อโอกาสเข้าเรียนมหาวิทยาลัยของคนจนแต่อย่างใด โดยก่อนและหลังออกนอกระบบไม่มีความแตกต่างกัน คือ คิดเฉลี่ยเท่ากับร้อยละ 48.7 และร้อยละ 49 ตามลำดับ โอกาสการสำเร็จการศึกษาตามหลักสูตรของนักศึกษายกจน (พ.ศ. 2539 - พ.ศ. 2544) มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นจนถึง เมื่อมหาวิทยาลัยออกนอกระบบ (พ.ศ. 2545) กลับมีแนวโน้มลดลง ทุนการศึกษาไม่มีมาตรการนโยบายสำหรับนักศึกษายกจนสวัสดิการหอพักสำหรับนักศึกษา เปลี่ยนจากการช่วยเหลือนักศึกษามาเป็นการทำธุรกิจกับนักศึกษา ผลกระทบเมื่อมหาวิทยาลัยออกนอกระบบ ก็คือ การขึ้นค่าเล่าเรียน การปรับตัวกรณีค่าใช้จ่ายทางการศึกษาเพิ่มสูงขึ้นโดยการทำงานมากขึ้น และต้องอยู่อย่างประหยัดมัธยัสถ์ ซึ่งจำเป็นต้องกู้เงินยืมฉุกเฉิน และแย่งกันทำงานในรูปแบบของทุนจ้างงาน อาจยังเกิดผลกระทบให้บทบาทประชาคมลดลง ข้อเสนอเชิงนโยบายก็คือ ควรมีสภาพแรงงานเพื่อแก้ปัญหาอำนาจที่เบ็ดเสร็จของผู้บริหารและเป็นหลักประกันในการทำงานทางวิชาการ รวมถึงภารกิจทางสังคมของนักวิชาการควรมีการวางแผนจัดสรรให้ทุนมากขึ้น โดยในแต่ละปีควรมีการขึ้นค่าเล่าเรียนตามเศรษฐกิจ และอัตราค่าหัวหน้าเป็นสัดส่วนตามฐานะของผู้ปกครอง และควรที่จะเพิ่มคุณภาพสวัสดิการในด้านต่าง ๆ ให้มากขึ้น

43912070 : MAJOR : PUBLIC ADMINISTRATION ; M.P.A. (PUBLIC ADMINISTRATION)

KEYWORD : RIGHT / OPPORTUNITY / POOR / AUTONOMOUS UNIVERSITY/ KING
MONGKUT'S UNIVERSITY OF TECHNOLOGY THONBURI

SAROCHAR PRAIREPASA : RIGHT AND OPPORTUNITY OF THE POOR
STUDENTS TO STUDY AT AUTONOMOUS UNIVERSITY: A CASE STUDY OF KING
MONGKUT UNIVERSITY OF TECHNOLOGY, THONBURI) : THESIS ADVISOR :
CHAIYON PRADITSILPH, Ph.D., WANNEE DEOISARATE, Ph.D. 158 P.
ISBN 974-352-439-8

This research aimed to study and compare the right and opportunity of poor students for receiving higher education in universities prior to and after becoming autonomous; to study the impact of the increased expense for education, and also to study policy supporting the right and opportunity to the poor students to receive such education. The sample consisted of the Thonburi Campus of King Monkut's University of Technology students who received scholarships, their parents, relevant university personnel, and university administrators, as well as the peer of those scholarship students. The interviews were conducted on these students in both weekday regular, and weekend special programs.

The study revealed that the university status did not affect the right and opportunity of students prior to and after becoming autonomous (48.7% : 49%). The opportunity has been increasing till the change to the new autonomous status (1996-2002). More entrepreneurial practice, which sought benefits, has been used in running the student dormitories. The new status brought the increased tuition fees, other expenditure, increased need for part-time jobs, need for seeking emergency student loans, high competition for student employment, decreased involvement in community affairs. The study also proposed the establishment of labor union to balance the administrators' authority, and to guarantee academic work, and social obligations of the academics. Other suggestions included more scholarships for students and the reasonable increased tuition fees, in proportion to the parents' economic status, and the improved quality of student-supporting facilities.

สารบัญ

หน้า

บทคัดย่อภาษาไทย..... ง

บทคัดย่อภาษาอังกฤษ..... จ

สารบัญ..... น

สารบัญตาราง..... ๗

บทที่

1 บทนำ..... 1

    ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา..... 1

    วัตถุประสงค์ของการวิจัย..... 4

    ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ..... 5

    ขอบเขตการศึกษา..... 5

    คำศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย..... 5

2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง..... 7

    แนวคิดเกี่ยวกับอุดมศึกษา..... 7

        ความหมายมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ..... 11

        แนวคิดเกี่ยวกับการเป็นอิสระของมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ..... 13

        หลักการของมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ..... 16

    แนวคิดเกี่ยวกับสิทธิและโอกาสทางการศึกษา..... 18

    แนวคิดเกี่ยวกับความยากจน..... 22

    เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง..... 29

3 วิธีการศึกษา..... 41

    การศึกษาจากเอกสาร..... 41

    สัมภาษณ์แบบเจาะลึก..... 41

บทที่

หน้า

การสัมภาษณ์กลุ่ม.....	42
การวิเคราะห์ข้อมูล.....	42
4 พัฒนาการของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี	43
พัฒนาการของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี.....	43
การบริหารมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ.....	46
สภามหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ	47
5 สิทธิและโอกาสของคนจนในมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ.....	57
โอกาสของคนจนในมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ.....	58
โอกาสการเข้าเรียนได้ของนักศึกษายากจน.....	58
โอกาสการสำเร็จการศึกษาตามหลักสูตรของนักศึกษายากจน.....	60
สิทธิของคนจนในมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ.....	67
ทุนการศึกษา.....	67
ผลกระทบและการปรับตัว.....	82
บทบาทของประชาคมในมหาวิทยาลัย.....	89
6 สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	100
สรุปผล.....	100
อภิปรายผล.....	103
ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย.....	104
ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป.....	105
บรรณานุกรม.....	107
ภาคผนวก.....	112
ภาคผนวก ก.....	113
ภาคผนวก ข.....	120
ภาคผนวก ค.....	153
ประวัติย่อของผู้วิจัย.....	158

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
4.1 การเข้าเรียนได้ของนักศึกษาปริญญาตรี.....	58
4.2 โอกาสการเข้าเรียนได้ของนักศึกษาจากงานแยกตามคณะ.....	61
4.3 โอกาสเข้าเรียนได้ของนักศึกษาจากงานตามคณะ สรุปก่อนออกนอกระบบ และหลังออกนอกระบบ	62
4.4 การสำเร็จการศึกษาตามหลักสูตรของนักศึกษาจากงาน.....	62
4.5 แสดงจำนวนเงินที่วางแผนจัดสรรทุน พ.ศ.2538 – 2544.....	67
4.6 แสดงจำนวนเงินที่จัดสรรระหว่าง พ.ศ. 2538 –2544.....	69
4.7 แสดงจำนวนเงินทุนฉุกเฉินและเงินทุนจ้างงาน.....	70
4.8 แสดงค่าบำรุงการศึกษาและค่าหน่วยกิต.....	82
4.9 ค่าเล่าเรียนที่คิดจากดัชนีราคาผู้บริโภค(ใช้ ปี 2538 เป็นฐาน).....	83

สารบัญภาพ

ภาพที่

หน้า

I โครงสร้างการบริหารของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี..... 48

มหาวิทยาลัยบูรพา
Burapha University